

Het gewogen woord is op de terugtocht

Column 2010 - '05
Tom Eijsbouts

FD 12 maart '16

Een week geleden was Wilders in Londen. Het filmpje daarvan op YouTube laat zien hoe hij tegenover de internationale pers de profeet Mohammed een massamoordenaar en pedofiel noemt en de Turkse premier Erdogan een 'total freak'. De onzin komt eruit op vlakke onverschillige toon, alsof het gaat om de grootste vanzelfsprekendheid.

Ik ben niet bang dat deze figuur ooit aan de macht komt. Daarvoor heb ik voldoende ver-

trouwen in het gezonde verstand van een grote meerderheid Nederlanders. Maar was ik een buitenlandse waarnemer, dan kon ik Wilders nog maar moeilijk zien als een geïsoleerd geval. Hij is een nationaal Nederlands verschijnsel geworden. Later zal hij gelden als een deel van het tijdperk-Balkenende.

Hoe kun je Wilders met Balkenende verbinden? Dat is niet zo moeilijk. Het inmiddels ontmande kabinet van de laatste gaf toch blijf van dezelfde onverschilligheid over de rest van de wereld als Wilders graag belijdt. In eendrachtig conflict schreven de leden ervan tezamen de krooniek van ons aangekondigde vertrek uit Uruzgan. Dit gebeurde als resultante van nationaal politieke overwegingen en met het oog vast gericht op de nationale pellingen. Het was nationaal populisme, ook al waren de termen niet rabiaat als die van Wilders.

Van de acht jaar morele stuurloosheid in de politiek onder Balkenende is Wilders een exponent.

Neem de merkwuurlijke vlakke manier van spreken van die man. Zijn kwalificatie van Erdogan als 'total freak' vormt niet de climax van een geargumenteerde betoog, nee, ze wordt terloops gebracht. Idem de benoeming van Mohammed als massamoordenaar en pedofiel. Wilders praat alsof hij in direct contact staat met een evidente werkelijkheid, waar je eigenlijk geen woorden voor nodig hebt.

Bij Balkenende is er iets van hetzelfde. In alle acht jaren was er nooit een punt waarop hij de aandacht vroeg met een grondige uiteenzetting van onze positie in de wereld en in Europa, van onze problemen rond immigratie, van het financiële systeem en de eco-

nomie. Alles ging en gaat in een vaak rommelige aaneenschakeling van clichés, alsof iedereen het zelf had kunnen bedenken. En Bos ging hierin zelfs mee, toen hij in het Uruzgan-debat koppig bleef weigeren enige uitleg te geven.

Sinds het aantreden van Balkenende is het gewogen woord op de terugtocht. Voor een democratie is dat geen kleinigheid. Het raakt haar vermogen om uitdrukking te geven aan de dwingende werkelijkheid van het moment. Dinsdag gaf de premier de Hofstadlezing. Daarin geen enkele indicatie over de grote vragen en kansen van de tijd die aan ons land, onze staat, worden gesteld en geboden. Het bleef bij de wel zeer oude gedachte van 'Ruimte geven aan de kracht van de samenleving'.

Maar is er onder zijn bewind niet wat te veel ruimte gegeven aan maatschappelijke krachten als banken, geldmakers en stemmingmakers? Dan is het maar een stap naar de sfeer van angst,

weerzin en wrok die Wilders cultiveert.

Balkenende heeft misschien niet slecht gezien dat hij in het parlement niet thuishoort, zomin als Wilders, eigenlijk. Daar loopt gelukkig nieuw talent zich warm, gewapend tegen Wilders en zijn rancuneuze wereldbeeld, en tegen een zoveelste reprimade van Balkenende. Neem Pechtold, Halsema, Rutte. Hun uitrusting is waardigheid en woordigheid.

Het nieuwe talent is niet kansloos. Balkenende's koppige aanblijven en zijn uitgereikte hand naar Wilders lijken me samen bevorderlijk voor de kans op spoedige aftocht van dit tweetal en op een herstel van de plaats van het woord. Dus ook van vertegenwoordiging en verantwoording.

Tom Eijsbouts is hoogleraar Europees constitutioneel recht en zijn geschiedenis aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Amsterdam.

Balkenende heeft misschien niet slecht gezien dat hij in het parlement niet thuishoort